Sisäministeriö LAUSUNTO SM2017-00075

PO Koivu Virpi(SM) 01.03.2017

Viite
COM (2016) 825 final

Asia
Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle U 15/2017 vp (käteisrahan valvonta)

Komission ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi unioniin saapuvien ja sieltä poistuvien käteisvarojen valvonnasta ja asetuksen (EY) N:o 1889/2005 kumoamisesta

Komissio on antanut ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi, jolla korvattaisiin voimassa oleva Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1889/2005 yhteisön alueelle tuotavan ja sieltä vietävän käteisrahan valvonnasta. Voimassa olevan asetuksen tavoin myös uudella asetuksella pantaisiin Euroopan unionin alueella täytäntöön OECD:n yhteydessä toimivan rahanpesun vastaisen toimintaryhmän (FATF) suositus 32, joka koskee käteisvarojen valtion rajat ylittäviä kuljetuksia. Asetuksen ajan tasalle saattaminen on tärkeää, ottaen huomioon, että FATF:n suositukset on uudistettu sen jälkeen, kun voimassa oleva asetus on annettu. Suomen näkökulmasta on myös pidetty tärkeänä, että käteiskuljetuksiin liittyviin rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntatarpeisiin vastataan EU-lainsäädännöllä. Ottaen huomioon soveltamisalan laajentamisen koskemaan myös postitse ja rahtina lähetettäviä käteisvaroja, asetus täydentäisi ja tukisi aiempaa paremmin myös rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lainsäädännön soveltamista. Asetusehdotuksen tavoitteet ovat kannatettavia valtioneuvoston kannan mukaisesti.

Ehdotuksen tavoitteilla tehostaa tiedonvaihtoa toimivaltaisten viranomaisten välillä voidaan arvioida olevan toteutuessaan myönteisiä vaikutuksia viranomaisten toiminnan tehokkuuteen sekä kansallisella tasolla että EU:n jäsenvaltioiden välillä. On tärkeää, että voimassa olevan asetuksen tavoin myös sen korvaavassa asetuksessa komission ehdotuksen mukaisesti säilyy ilmoituksia vastaanottavien viranomaisten velvollisuus antaa tiedot rahanpesun selvittelykeskusten käyttöön. Tällä velvollisuudella varmistetaan tehokas rahanpesulainsäädännön ja käteisvalvonta-asetuksen soveltaminen silloin, kun on mahdollista, että rajat ylittävään käteiskuljetukseen liittyy rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen mahdollisuus. Voimassa olevasta sääntelystä poiketen asetusehdotus kuitenkin asettaisi aktiivisen ilmoitusvelvollisuuden 3 ja 4 artiklan, 5 artiklan 3 kohdan ja 6 artiklan nojalla saaduista tiedoista, kun voimassa oleva asetus edellyttää tietojen antamista rahanpesun selvittelykeskuksille pyynnöstä. Asetusehdotuksella olisi siten vaikutuksia myös Keskusrikospoliisin rahanpesun selvittelykeskuksen toimintaan. Tältä osin on syytä huomata, että voimassa olevan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetun lain (503/2005, jäljempänä *rahanpesulaki*) 38 §:ään sisältyy muun muassa tulli- ja rajaviranomaisille säädetty velvollisuus kiinnittää huomiota pelkästään epäilyttävien liiketoimien ja terrorismin rahoittamisen epäilyn ilmoittamiseen rahanpesun selvittelykeskukselle. Tiedonvaihtoon liittyvien komission ehdottamien laajennusten osalta olisi kuitenkin arvioitava tarkemmin vaikutuksia viranomaisten toimintaan sekä muutosten suhdetta perusoikeus- ja tietosuojasääntelyyn. Tällä on merkitystä suhteellisuusperiaatteen toteutumisen arvioinnille. Asetusehdotus sisältää säännökset sekä toimivaltaisten viranomaisten välisestä tiedonvaihdosta että tiedonvaihdosta kolmansien maiden kanssa. Komission ehdotuksen kustannusvaikutuksia olisi myös syytä arvioida tarkemmin neuvottelujen kuluessa erityisesti mahdollisesti tarvittavien järjestelmämuutosten osalta.

Erityisen kannatettavana voidaan pitää käteisrahan määritelmän laajentamista. Hallituksen esityksessä, joka sisältää uuden lakiehdotuksen rahanpesun selvittelykeskuksesta (HE 228/2016 vp), on jo ehdotettu voimassa

olevaan lakiin verrattuna laajempaa varojen käsitettä siten, että varoiksi katsottaisiin asetuksessa (EY) N:o 1889/2005 tarkoitetun käteisrahan lisäksi kaikenlainen muu irtain omaisuus, jolla on taloudellista arvoa. Suomessa on myös voimassa laki varojen jäädyttämisestä terrorismin torjumiseksi (325/2013), jossa on jo aiemmin hyväksytty laaja varojen käsite. Ehdotetun uuden ja voimassa olevan lainsäädännön soveltamista tukisi, jos asetusehdotuksen sisältämä varojen käsite kattaisi rahaksi muutettavissa olevan omaisuuden aiempaa laajemmin.

Asetusehdotuksessa haasteellisin kysymys on ehdotus käteisvaroja koskevan pidätysmääräyksen enimmäiskestosta. Voimassa olevan rahanpesulain 38 §:n mukaisesti rahanpesun selvittelykeskuksella on mahdollisuus antaa määräys tulli- ja rajaviranomaisten hallussa olevien epäilyttävien varojen pidättämiseksi enintään viiden arkipäivän ajaksi. Hallituksen esitykseen HE 228/2016 vp sisältyvässä 2. lakiehdotuksessa tämä määräaika on kuitenkin esitetty pidennettäväksi kymmeneen arkipäivään. Ehdotus määräajan pidentämisestä koskisi sekä viranomaisten että ilmoitusvelvollisen yrityksen tai yhteisön hallussa olevia varoja. Sisäministeriö kiinnittää huomiota siihen, että perustuslakivaliokunta on jo ottanut kantaa ehdotukseen erityisesti siltä osin kuin on kyse elinkeinovapautta ja oikeusturvaa koskevista näkökohdista (PeVL 2/2017 vp). Sisäministeriö ottaa perustuslakivaliokunnan näkemykseen kantaa hallintovaliokunnassa yksityiskohtaisesti hallituksen esityksen käsittelyn yhteydessä, mutta myös komission ehdotuksen osalta on syytä huomata, että pitkäkestoisella varojen pidätyksellä on yksityisyyden suojan lisäksi perusoikeusvaikutuksia määräyksen kohteena olevien varojen haltijan omaisuudensuojaan ja mahdollisesti elinkeinonvapauteen, sekä oikeusturvaan. Komission ehdotuksessa ei ole arvioitu tältä osin ehdotuksen tarkempia vaikutuksia oikeusturvaan. Asetusehdotuksen 7 artiklan mukaisiin toimenpiteisiin liittyisi velvollisuus antaa päätös tiedoksi asianomaiselle henkilölle ja päätökseen liittyisi kansallisen lainsäädännön edellyttämät oikeussuojakeinot. Varojen pidätyksen kestolla voisi olla kuitenkin vaikutuksia siihen, miten muutoksenhakuoikeus käytännössä toteutuisi.

Sisäministeriö jakaa valtioneuvoston näkemyksen siitä, että 30 päivään ulottuva varojen pidättäminen olisi pitkä suhteessa kansalliseen lainsäädäntöön. Suomessa viranomaisilla on myös joissakin tilanteissa täydentäviä keinoja käytettävissä. Pitkäkestoisella varojen pidätyksellä olisi väistämättä vaikutuksia asianomaisen henkilön omaisuuden suojaan ja riippuen siitä, mikä taho tai kuka varojen kuljetuksesta vastaa, mahdollisesti myös tämän elinkeinonvapauteen. Käteisvarojen pidättämisen keston enimmäisajasta olisi ehdotuksen mukaisesti tärkeää säätää kansallisesti. Vaikka varojen pidättämiseen käytettävissä olevaa enimmäisaikaa voidaan tarkastella, samalla olisi kuitenkin syytä kiinnittää erityistä huomiota ehdotuksen perusoikeusvaikutuksiin suhteellisuusperiaatteen näkökulmasta sen arvioimiseksi, mikä on välttämätöntä tavoitellun päämäärän toteuttamiseksi.

LIITTEET

Asiasanat

Hoitaa

Tiedoksi